

05.08.2015

RO/Matias Warsta

Ympäristöministeriö

YM:n lausuntopyyntö 8.6.2015 (YM031:00/2014)

Puolustusministeriön lausunto luonnoksesta kansalliseksi pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintaohjelmaksi

Ympäristöministeriö on pyytänyt puolustusministeriön lausuntoa otsikon mukaisessa asiassa. Puolustusministeriö on pyytänyt asiassa lausunnot myös Pääesikunnalta ja Puolustushallinnon rakennuslaitokselta. Puolustusministeriön lausunto kokoa puolustushallinnon näkemykset asiassa. Lausunto on laadittu puolustusministeriön resurssipoliittisella osastolla.

Riskienhallintaohjelmaluonnos on varmasti kokonaisuutena hyödyllinen ja tarpeellinen. Puolustushallinnon ympäristönsuojelun suunnittelu on systemaattista ja perustuu hallinnonalan omiin ympäristönsuojelun pitkän aikavälin suunnitelmiin (mm. Pääesikunnan suunnitelma "Kohti vastuullisempaa ja kestävämpää puolustusta"). Puolustusbudjetista ympäristönsuojeluun kohdistettuja määrärahoja on lisätty viimeisen vuosikymmenen aikana tuntuvasti. Vuosibudjetin kohdistaminen tehdään toiminnan ja ympäristönsuojelun tarpeet priorisoiden. Puolustushallinto katsoo, että tavoitetilassa myöskään jatkossa hallinnonalan resursseja ei tulisi tarkasti sitoa yksittäisiä ympäristönsuojelun lohkoja koskevien suunnitelmien aikataulutavoitteilla, vaan harkinta tulisi säilyttää kokonaisvaltaisena.

Puolustushallinto haluaa tuoda esille, että ohjelmassa valtion rahoitustarpeeksi on esitetty vain ympäristöministeriön hallinnonalan vastuulla olevien ns. isännättömien kohteiden kunnostamiseen varatut valtion jätehuoltotyön määrärahat. Tosiasiallisesti valtio käyttää pilaantuneiden maa-alueiden kunnostukseen huomattavasti enemmän resursseja. Esimerkiksi puolustushallinto on viimeisen vuosikymmenen ajan käyttänyt tyypillisesti 1-2 M€ vuosittain pilaantumisten kunnostamiseen. Puolustusvoimat puhdistaa vuosittain n. 40 kohdetta. Syynä ovat yleensä maankäytön muutokset ja alueista luopuminen tai akuutti ympäristövahinko. Muut puhdistukset priorisoidaan ympäristöriskien perusteella ja toteutetaan vuosittaisen budjetin sallimissa rajoissa. Puolustushallinnolla ei ole mahdollisuutta lisätä kunnostukseen käytettäviä puolustusbudjetin varoja, joten jos riskienhallintaohjelma edellyttää nopeampia toimenpiteitä, tulee puolustushallinnolle osoittaa tähän määrärahat.

Puolustushallinto pitää riskienhallintaohjelmaluonnoksessa hyvänä sitä, että alueiden käytön suunnittelun ja PIMA-hallinnan vahva kytkös on huomioitu. Vastuullinen, oikeudenmukainen ja taloudellinen kaavoittaminen on vaativa tehtävä, joka edellyttää kunnilta laajaa osaamista. Usein taloudellisen hyödyn saaja on eri kuin kustannuksista vastaava taho, mikä aiheuttaa ongelmia taloudellisesti järkevän kunnostamisen ja tuottavan maankäytön suunnittelun yhteensovittamisessa.

Riskienhallintaohjelma jää konkreettisten toimenpiteiden ja vaikutusten osalta varsin yleiselle tasolle. Ohjelmasta jääkin vaikutelma, että siinä painottuu erityisesti ympäristö- ja terveysviranomaisien asiantuntemus, mutta taloudelliseen arviointiin liittyvät sei-

RO/Matias Warsta

kat ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Erityisesti laajojen teollisuusalueiden PIMA-riskien hallintaan, kunnostamiseen ja maankäytön suunnittelun yhteensovittamiseen liittyvien erityishaasteiden tarkastelu olisi voinut olla yksityiskohtaisempaa. Ylipäätään riskienhallintakeinona painottuu liikaa kohteiden kunnostaminen esimerkiksi tarkkailun ja seurannan sekä älykkään maankäytön suunnittelun sijasta.

Ohjelmaluonnoksen riskienhallinnan kehittämisosiossa keskitytään kunnostusmenetelmien kehittämiseen. Huomiota tulisi kiinnittää myös tutkimusmenetelmiin sekä muuhun kuin kunnostamiseen perustuviin riskienhallintamenetelmiin. Riskien poistamisen sijaan usein on tosiasiallisesti tyydyttävä vaikutusten hallintaan tai rajoittamiseen taikka maankäyttömuodon rajoittamiseen.

Puolustushallinto esittää raportin kehittämiseksi seuraavat yksityiskohtia koskevat kommentit:

1. Ohjelman päämääräksi (s. 3) on kirjattu: "Pilaantuneiden maa-alueiden riskit terveydelle ja ympäristölle on poistettu kestäväällä tavalla vuoteen 2040 mennessä". Tämä on paitsi aikataulullisesti varsin kunnianhimoinen tavoite, myös osin virheellisesti kirjattu. Terveys- ja ympäristöriskejä ei välttämättä ole tarpeen tai edes mahdollista poistaa kokonaan, vaan tavoitteena tulisi olla riskien saattaminen hyväksyttävälle tasolle. Lisäksi pilaantuneet maa-alueet olisi syytä rajata ohjelmassa tunnistettuihin alueisiin. Myöhemminkin voidaan havaita vanhoja pilaantumia ja tunnistaa sellaisia toimintoja ja haitallisia kemikaaleja, joita ei aiemmin ole pidetty pilaantumista aiheuttavina. Lisäksi uusia pilaantumia voi syntyä erilaisten onnettomuuksien seurauksena. Ehdotus päämäärän uudelleen muotoiluksi: "Tunnistettujen pilaantuneiden maa-alueiden riskit terveydelle ja ympäristölle on poistettu tai vähennetty hyväksyttävälle tasolle vuoteen 2040 mennessä."
2. Kunnostustarpeesta (s. 8-9) on kerrottu harhaanjohtavasti: "Kunnostustarve syntyy kun maankäyttöä muutetaan herkemmäksi... Kunnostustoiminnan käynnistää tällöin pääasiassa muu kuin terveys- ja ympäristöriskien hallintaan liittyvä syy." Mikäli kunnostustarve syntyy maankäytön muutoksesta, pilaantuneisuus ja kunnostustarve määrittyvät nimenomaan kyseiseen maankäyttöön suhteutetuista terveys- ja ympäristöriskeistä.
3. Ohjelmassa puhutaan pilaantuneista riskikohteista (mm. s. 9), mikä ei vastaa aiemmin pilaantuneisuudesta käytettyä terminologiaa. Ohjelmassa on syytä välttää sekaannusta aiheuttavien uusien termien käyttöönottoa.
4. Puolustushallinto pitää erittäin kannatettavana tavoitteeseen 2 sisältyvää järkevään maankäytön suunnitteluun kannustamista. Tämän toteutuminen voi kuitenkin olla vaikeaa, sillä usein teollisuudelta tai vastaavalta toiminnalta vapautuvat alueet ovat arvokkailla ja asuinkäyttöön halutuilla alueilla. Lisäksi usein alueiden arvonnoususta taloudellisesti hyötyvien tahojen ja pilaantuneisuuden kunnostamisesta vastaavien tahojen intressit eivät kohtaa. Kunnostustarpeeseen vaikuttaa edelleen vahvasti varsinaisten terveys- ja ympäristöriskien lisäksi myös asukkaiden huolestuttamisen välttäminen.

05.08.2015

FI.PLM.2015-3900
709/30.05.00/2013

RO/Matias Warsta

5. Kaavoittajille järjestettävä koulutus pilaantuneisuuteen liittyen on myös erittäin kannatettava asia. Kaavoittajille on lisäksi tuotava alueiden PIMA-historia selkeästi tietoon suunnittelun alkuvaiheessa.
6. Ohjelmaluonnoksen sivun 19 taulukossa mainitaan, että ELY-keskukset tarkastavat ja päivittävät MATTI-tietokannan kohteet. Puolustusvoimien kohteet tulee käydä läpi yhteistyössä puolustusvoimien kanssa.
7. Ohjelmaluonnoksen mukaan valtion jätehuoltotyöjärjestelmän tilalle luotaisiin uusi ympäristötyöjärjestelmä. Tähän uudistukseen toivottavana lisäyksenä olisi mahdollistaa myös valtion alueella sijaitsevan ns. isännättömän kohteen kunnostaminen ympäristötyönä. Esimerkiksi puolustusvoimien alueella on vanhoja kohteita, joiden pilaantuneisuus ei ole seurausta puolustusvoimien toiminnasta. Mahdollisesti mittaviksikin laajenevien kunnostusten rahoittaminen siihen tarkoitukseen perustetusta järjestelmästä olisi perustellumpaa kuin puolustusbudjetin käyttö.

Lisäksi ohjelmaluonnos tulisi vielä oikolukea erinäisten kirjoitusvirheiden poistamiseksi.

Asiaa puolustusministeriössä hoitaa neuvotteleva virkamies Matias Warsta, p. 0295 140 454.

Ylijohtaja

Jukka Juusti

Neuvotteleva virkamies

Matias Warsta

JAKELU

Ympäristöministeriö

TIEDOKSI

Pääesikunta
Puolustushallinnon rakennuslaitos